

**НИЙСЛЭЛИЙН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР**

Жанжин Д. Сүхбаатарын талбай 7, 1 дүгээр хороо,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160-0035
Утас/Факс: (976-11) 32-71-99,
<http://www.ulaanbaatar.mn>

2019.12.23 № 07/6527
танай _____-ны № _____-т

**НИЙСЛЭЛИЙН НУТГИЙН
ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГУУДАД**

Барилга, хот байгуулалтын яамнаас
боловсруулсан Ус хангамж, ариутгах татуургын
тухай хуулийн төслийг хүргүүлж байна.

Хуулийн төсөлтэй танилцан саналаа
2019 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн дотор
ирүүлнэ үү.

Хавсралт 19 хуудастай.

ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХАРИУЦЛИЙН
ДАРГА А.ДАВААЖАРГАЛ

УС ХАНГАМЖ, АРИУТГАХ ТАТУУРГЫН ТУХАЙ

/Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл. Хуулийн зорилт

1.1. Энэ хуулийн зорилт нь төвлөрсөн, төвлөрсөн бус ус хангамж, ариутгах татуургын системийн барилга байгууламжийн өмчлөлт, ашиглалт, үйлчилгээтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл. Ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомж

2.1. Ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Иргэний хууль, энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2. Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл. Ус хангамж, ариутгах татуургын системийн ашиглалт, үйлчилгээний зарчим

3.1. Ус хангамж, ариутгах татуургын системийн ашиглалт, үйлчилгээнд дараах зарчмыг баримтална:

3.1.1. ус хангамж, ариутгах татуургын системийн нэгдмэл байдлыг хангах;

3.1.2. хэрэглэгч, хангагчийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, хадгалах, тэгш хандах;

3.1.3. ус хангамж, ариутгах татуургын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, зохистой ашиглах;

3.1.4. ус хангамж, ариутгах татуурга, тэдгээртэй салшгүй холбогдох үйлчилгээний төлбөрийн хэмжээг бодит зардал, үр өгөөжийн харьцаанд тулгуурлан тогтоох;

3.1.6. ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн байгууллагуудын үйл ажиллагаа нээлтэй, ил тод байх.

4 дүгээр зүйл. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1. Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1. "ус хангамж" гэж усыг олборлох, цэвэрлэх, дамжуулах, түгээх, зөөвөрлөх, боловсруулах, хадгалах зориулалт бүхий шугам сүлжээ, барилга байгууламжийг ашиглан хэрэглэгчийг стандартын шаардлагад нийцсэн унд, ахуйн болон хэрэгцээний халуун усаар хангах цогц үйл ажиллагааг;

4.1.2. "аридгах татуурга" гэж хэрэглээнээс гарсан бохир усыг цуглуулах, татан зайлуулах, цэвэрлэх зориулалт бүхий барилга байгууламж, шугам сүлжээ, ариун цэврийн байгууламжийг ашиглан бохир усыг стандартын шаардлагад нийцтэл цэвэрлэж усан орчин буюу зөвшөөрөгдсөн цэгт нийлүүлэх цогц үйл ажиллагааг;

4.1.3. "барилга байгууламж" гэж Барилгын тухай хуулийн 4.1.1-д заасныг;

4.1.4. "төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуурга" гэж хот, суурины барилга байгууламжийн ус хангамж, ариутгах татуургыг;

4.1.5. "төвлөрсөн бус ус хангамж, ариутгах татуурга" гэж төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуургын системд холбох боломжгүй барилга байгууламж, айл өрхийн ус хангамж, ариутгах татуургыг;

4.1.6. "ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламж" гэж гүний болон гадаргын усыг олборлох, цэвэрлэх, цуглуулах, дамжуулах шугам сүлжээ, усан сан, шахуургын станцыг;

4.1.7. "ус дамжуулах барилга байгууламж" гэж ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжаас төв болон удирдах зангилааны тоолуурын өмнөх хаалт хүртэлх ус дамжуулах шугам сүлжээ, шахуургын станцыг;

4.1.8. "ус түгээх барилга байгууламж" гэж ус дулаан дамжуулах төв болон түүнтэй адилтгах барилга байгууламжаас хэрэглэгчийн тоолуурын өмнөх хаалт хүртэлх унд, ахуйн ба хэрэгцээний халуун ус дамжуулах шугам сүлжээ, ус халаагч, усан сан, шахуургын станцыг;

4.1.9. "унд, ахуйн ус" гэж хүн ам, хүнсний зориулалтаар хэрэглэх, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, стандартад нийцсэн, савласан цэвэр уснаас бусад усыг;

4.1.10. "хэрэгцээний халуун ус" гэж дулааны эрчим хүч ашиглан халаасан унд, ахуйн усыг;

4.1.11. "бохир ус" гэж ахуйн болон үйлдвэрлэлийн технологийн хэрэглээнээс гарсан ус, тухайн нутаг дэвсгэрийн хурын ус зайлуулахад үүссэн (хур борооны ус, хайлсан цасны ус, зам, талбайн гуаалга, усалгааны ус) ус, гэмтэл засварын үед шугам сүлжээнд нэвчсэн усыг;

4.1.12. "цэвэрлэсэн ус" гэж усыг стандартын шаардлагад нийцтэл цэвэрлэсэн усыг;

4.1.13. "саарал ус" гэж ямар нэгэн ялгадасгүй зөвхөн ахуйн бохир усыг;

4.1.14. "үйлдвэрлэлийн ус" гэж үйлдвэр, үйлчилгээний технологийн шаардлагад нийцсэн, тэдний хэрэгцээг хангаж байгаа усыг;

4.1.15. "бохир усны гаргалгааны шугам" гэж хэрэглэгчийн сантехникийн хэрэгслээс барилгын гадна талын эхний худаг хүртэлх шугам сүлжээг;

4.1.16. "бохир ус цуглуулах шугам" гэж барилгын гаднах эхний худгаас бохир ус татан зайлуулах шугамд холбогдох худаг хүртэлх шугам сүлжээ, шахуургын станцыг;

4.1.17. "бохир ус татан зайлуулах шугам" гэж бохир ус цуглуулах шугамд холбогдож байгаа эхний худгаас цэвэрлэх байгууламжийн хүлээн авах сан хүртэлх шугам сүлжээ, шахуургын станцыг;

4.1.18. "цэвэрлэх байгууламж" гэж ундны болон бохир усыг стандартын шаардлагад нийцтэл цэвэрлэхэд зориулсан тусгай хийц бүхий цогц байгууламжийг;

4.1.19. "урьдчилан цэвэрлэх байгууламж" гэж үйлдвэрлэлийн технологийн хэрэглээний усыг стандартад заагдсан хэм хэмжээнд хүртэл цэвэрлэн бохир ус татан зайлуулах шугамд нийлүүлэх цогц байгууламжийг;

4.1.20. "бага хүч чадлын цэвэрлэх байгууламж" гэж 50 хүртэл хүн амд зориулсан ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг;

4.1.21. "бохир усны цооног" гэж газар доор байрлах ус үл нэвтрүүлэх хийц бүхий гаргалгаагүй цуглуулах санг;

4.1.22. "лаг" гэж бохир усыг цэвэрлэх явцад энгийн болон зохиомол аргаар ялган авсан бохир ус, хатуу хольцын бүрдлийг;

4.1.23."ариун цэврийн байгууламж" гэж хүрээлэн буй орчин болон нийгмийн эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүйгээр өтгөн лаг, бохир усыг хуримтлуулах, хадгалах, боловсруулах цогц байгууламжийг;

4.1.24."өтгөн лаг" гэж ариун цэврийн байгууламжид хуримтлагдсан ялгадас эсхүл ялгадас болон бохир усны хольцыг;

4.1.25."дундын эзэмшлийн шугам сүлжээ" гэж ус дамжуулах, түгээх барилга байгууламж болон хорооллын доторхи салбар шугамаас хэд хэдэн хэрэглэгчийг усаар хангаж байгаа, мөн хэд хэдэн хэрэглэгчийн бохир усыг нэг цуглуулах шугамаар дамжуулан татан зайлуулж байгаа шугам сүлжээг;

4.1.26."хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүс" гэж Усны тухай хуулийн 3.1.9, 3.1.10-т заасныг;

4.1.27."хэрэглэгч" гэж ус хангамж, ариутгах татуургын үйлчилгээгээр үйлчлүүлж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг;

4.1.28."хангагч" гэж ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээдийг;

4.1.29."аж ахуйн харилцааны дүрэм" гэж хангагч, хэрэглэгчийн хоорондын гэрээний нөхцөл, шаардлага, үйлчилгээний түвшин, чанар, төлбөрийн нөхцөл болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн харилцааг зохицуулсан хэм хэмжээг;

4.1.30."техникийн нөхцөл" гэж шинээр барих, хүчин чадалд өөрчлөлт оруулах барилга байгууламжийг ус хангамжийн болон ариутгах татуургын шугам сүлжээнд холбоход тавигдах шаардлага, нөхцөлийг тусгасан зөвшөөрөл, баримт бичгийг;

4.1.31."усны үйлчилгээний төлбөр" гэж усыг олборлох, цэвэрлэх, дамжуулах, түгээх, зөөвөрлөх, хэрэглээнээс гарсан бохир усыг цуглуулах, татан зайлуулах, тээвэрлэх, цэвэрлэх, ариун цэврийн байгууламжийн үйл ажиллагаатай холбогдон гарах зардлыг;

4.1.32."тариф" гэж усны үйлчилгээний төлбөр, эсхүл эдгээрийн аль нэгийг багтаан Усны үйлчилгээг зохицуулах хорооноос баталж нийтэлсэн үнийг;

4.1.33."индексжүүлэлт" гэж усны үйлчилгээний төлбөр, тарифын зардлыг үндсэн хүчин зүйлсийн бодит өөрчлөлтөөс хамааруулан тооцож зохицуулахыг;

4.1.34."хэрэглэгчийн ангилал" гэж эрхэлж буй үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төрлөөс хамааруулан хэрэглэгчийг ангилахыг;

4.1.35."олон айлын орон сууц" гэж Орон сууцны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/-ийн 4.1.3-т заасныг;

4.1.36."мэргэжлийн байгууллага" гэж Орон сууцны тухай хууль/Шинэчилсэн найруулга/-ийн 4.1.9-д заасныг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

УС ХАНГАМЖ, АРИУТГАХ ТАТУУРГЫН ТАЛААРХ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БҮРЭН ЭРХ

5 дугаар зүйл.Засгийн газрын бүрэн эрх

5.1.Засгийн газар ус хангамж, ариутгах татуургын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

5.1.1. ус хангамж, ариутгах татуургын талаарх төрийн бодлогыг тодорхойлж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

5.1.2.ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах үүрэгтэй Зохицуулах хорооны дүрмийг батлах;

5.1.3.усны болон ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах;

5.1.4.ус хангамж, ариутгах татуургын салбарын хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн дэмжлэгийн хэмжээг тогтоох, хяналт тавих,

5.1.5.ус, хөрсний бохирдлыг бууруулах зорилгоор нүхэн жорлонгийн тоог бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах, шаардагдах санхүүжилтийг жил бүр улсын төсөвт тусгах;

5.1.4.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

6 дугаар зүйл.Ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын бүрэн эрх

6.1.Ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1.ус хангамж, ариутгах татуургын системийн норм, дүрэм, нийтлэг мөрдөх журам, заавар батлах, стандартыг хянах;

6.1.2.ус хангамж, ариутгах татуургын төрийн болон орон нутгийн өмчийн барилга байгууламжийн захиалагчийн эрх, үүргийг Барилгын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид зааснаар хэрэгжүүлэх;

6.1.3.ус хангамж, ариутгах татуургын талаарх төрийн бодлогыг усны хэрэглээний хандлага, усны нөөц, ашиглаж болох боломжит нөөц, усны менежментийн төлөвлөгөөтэй уялдуулан боловсруулах;

6.1.4.гамшиг, аюулын үед ус хангамж, ариутгах татуургын талаар мөрдөх журмыг батлах;

6.1.5.үйлдвэрлэлийн технологийн хэрэгцээнд усыг дахин ашиглахтай холбогдсон норм, дүрэм, журмыг батлах;

6.1.6.аялал жуулчлал, нийтлэг үйлчилгээний ус хангамж, ариутгах татуургын норм, дүрэм, журмыг батлах;

6.1.7.ус, хөрсний бохирдлыг бууруулах зорилгоор нүхэн жорлонгийн тоог бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, шаардагдах санхүүжилтийн талаар санал боловсруулж, Засгийн газраар батлуулах;

6.1.9. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

7 дугаар зүйл. Ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрх

7.1.Ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

7.1.1.ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомж болон дээд шатны байгууллагын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх;

7.1.2.ус хангамж, ариутгах татуургын техник, технологийг шинэчлэх, хүчин чадалд өөрчлөлт оруулах, төсөл, хөтөлбөрийн санал боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

7.1.3. энэ хуулийн 7.1.2-т заасан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төрийн бодлого боловсруулахад шаардлагатай тооцоо, судалгаа, дүн шинжилгээ хийх ажлыг зохион байгуулах;

7.1.4. ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг сайжруулах, техник, технологийг шинэчлэх, хүчин чадалд өөрчлөлт оруулах, төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажил, үйлчилгээг худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих, холбогдох байгууллагад мэдээллэх;

7.1.5.ус олборлох, дамжуулах, түгээх үйл ажиллагааны явцад усны алдагдлыг бууруулах, эдийн засгийн үр ашгийг дээшлүүлэх талаар санал боловсруулах;

7.1.6.ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээний байгууллагыг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах;

7.1.7.ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээтэй холбоотой мэдээллийн нэгдсэн сан байгуулах, түүний байнгын ажиглагааг эрхлэх, холбогдох байгууллагыг мэдээллээр хангах;

7.1.8.ус хангамж, ариутгах татуургын салбарын хүний нөөцийн бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

7.1.9.ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын норм ба дүрэм, нийтлэг мөрдөх журам, заавар, стандартын төсөл боловсруулах;

7.1.10.ус хангамж, ариутгах татуургын норм ба дүрэм, стандартыг мөрдүүлэх олон нийтэд сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах;

7.1.11.ус хангамж, ариутгах татуургын төрийн болон орон нутгийн өмчийн барилга байгууламжийн захиалагчийн үүргийг Барилгын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид зааснаар хэрэгжүүлэх, худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулах;

7.1.12.төрийн захиргааны байгууллагын зарим чиг үүргийг мэргэжлийн хуулийн этгээдээр гүйцэтгүүлэх гэрээ байгуулах;

7.1.13.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

8 дугаар зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын бүрэн эрх

8.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал ус хангамж, ариутгах татуургын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

8.1.1.нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд ус хангамж, ариутгах татуургын системийг хөгжүүлэх бодлого боловсруулах, биелэлтэд хяналт тавих, энэ талаар Засаг даргын тайланг хэлэлцэж, дүгнэлт өгөх, дүгнэлтийг Зохицуулах хороонд хүргүүлэх;

8.1.2.нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламжийн хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсийг тогтоох, хамгаалалтын зардлыг тухайн орон нутгийн төсөвт тусгах;

8.1.3.ус хангамж, ариутгах татуургын аюулгүй байдлыг хангах, стандартыг мөрдүүлэх;

8.1.4.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

9 дүгээр зүйл. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын бүрэн эрх

9.1.Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга ус хангамж, ариутгах татуургын талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

9.1.1.ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомж, түүнд нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан бодлого, шийдвэрийг орон нутагт хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

9.1.2.нутаг дэвсгэрийнхээ усны нөөц, ус хангамж, ариутгах татуургын талаар бодлого, төсөл, хөтөлбөр боловсруулан холбогдох эрх бүхий байгууллагаар батлуулж, хэрэгжилтийг хангах;

9.1.3.ус хангамж, ариутгах татуургын орон нутгийн өмчийн барилга байгууламжийн захиалагчийн үүргийг Барилгын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасны дагуу хэрэгжүүлэх, хяналт тавих, үр дүнг иргэдийн Төлөөлөгчдийн хуралд тайлагнах;

9.1.4.ус хангамж, ариутгах татуургын чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, байгууллагын мэргэжилтэн, хүний нөөцийн асуудалд дэмжлэг үзүүлэх;

9.1.5. тухайн нутаг дэвсгэрт ус хангамж, ариутгах татуургын хамгаалалтын зурваст баригдсан барилга, байгууламж, айл өрхийг нүүлгэн шилжүүлэх, дээрх зөрчлийг гаргуулахгүй байх арга хэмжээ авах,

9.1.6. усыг хэмнэх, хэрэглээнээс гарсан бохир усыг цэвэрлэн дахин ашиглах, ариун цэврийн байгууламжийн стандартыг мөрдүүлэх чиглэлээр олон нийтэд сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах;

9.1.7. Хог хаягдлын тухай хуулийн 10.3.1-д, 10.3.6-д заасан хориглох үйл ажиллагаа явуулсан аж ахуйн нэгж, байгууллагад газрын зөвшөөрөл олгохгүй байх;

9.1.8. ус, хөрсний бохирдлыг бууруулах зорилгоор нүхэн жорлонгийн тоог бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө, шаардагдах санхүүжилтийг баталж, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

9.1.9. хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ

УСНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭГ ЗОХИЦУУЛАХ ХОРОО

10 дугаар зүйл. Усны үйлчилгээг Зохицуулах хорооны бүтэц

10.1. Усны үйлчилгээг Зохицуулах хороо /цаашид "Зохицуулах Хороо" гэх/ нь тухайн нутаг дэвсгэрт усны үйлчилгээний төлбөр, ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээний тарифыг тогтоох, хуулийн этгээдэд тусгай зөвшөөрөл олгох, мэргэжлийн дүгнэлт, шийдвэр гаргах, хяналт, шалгалт хийх, хариуцлагын арга хэмжээ авах, усны хэмнэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх чиг үүрэгтэй байна.

10.2. Зохицуулах хороо нь дарга, дараах орон тооны бус дөрвөн гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна:

10.2.1. хэрэглэгчийн төлөөлөл нэг хүн;

10.2.2. салбарын мэргэжлийн төрийн бус байгууллагаас хоёр хүн;

10.2.3. салбарын төрийн болон орон нутгийн мэргэжлийн байгууллагаас нэг хүн.

10.3. Зохицуулах хорооны дарга, гишүүнийг ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний санал болгосноор Ерөнхий сайд томилно.

10.4. Зохицуулах хорооны дарга, гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа 6 жил байна. Зохицуулах хорооны гишүүдийн анхны томилгоог 2, 4, 6 жилээр хийж, цаашид 6 жилийн хугацаагаар томилох бөгөөд томилолтын хугацааг нэг удаа сунгаж болно.

10.5. Зохицуулах хорооны дарга, гишүүнээр ус, дулаан хангамж, ариутгах татуургын инженер, хот төлөвлөлтийн эдийн засагч, барилгын эдийн засагч мэргэжлийн аль нэгийг эзэмшсэн, мэргэжлээрээ 10-аас доошгүй жил ажилласан Монгол Улсын иргэнийг томилно.

10.6. Зохицуулах хорооны дарга, гишүүн нь ус хангамж, ариутгах татуургын үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа иргэн, хуулийн этгээдтэй нэгдмэл сонирхолтой байж болохгүй.

10.7. Зохицуулах хороо ажлын албатай байна.

10.8. Зохицуулах хороонд ус хангамж, ариутгах татуургын улсын байцаагч ажиллана. Улсын байцаагчийн эрхийг Төрийн хяналт, шалгалтын тухай хуулийн 10.4-т заасны дагуу олгоно.

10.9. Зохицуулах хороо энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид үзүүлсэн үйлчилгээний төлбөр, сургалт, сурталчилгаа, мэдээллийн орлогоос санхүүжинэ

10.10. Зохицуулах хорооны ажлын албаны үйл ажиллагааны дотоод журмыг Зохицуулах хорооны дарга батална.

10.11. Зохицуулах хороо нь жил бүр тухайн жилийн үйл ажиллагааны төсвөө баталж, ажлын тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдэд тайлагнана.

10.12. Зохицуулах хороо нь санхүүгийн тайлангаа жил бүр аудитаар баталгаажуулж, нийтэд мэдээлнэ.

10.13. Дор дурдсан тохиолдолд Зохицуулах хорооны дарга, гишүүний бүрэн эрх энэ хуулийн 10.4-т заасан хугацаанаас өмнө дуусгавар болно:

10.13.1. нас барсан;

10.13.2. чөлөөлөгдөх тухай хүсэлтээ гаргасан;

10.13.3. өөрийнх нь зөвшөөрснөөр өөр ажилд томилсон буюу сонгогдсон;

10.13.4. нэг жилээс дээш хугацаагаар сургалтад хамрагдсан болон биеийн эрүүл мэндийн байдлын улмаас үүрэгт ажлаа гүйцэтгэх боломжгүй болсон;

10.13.5. гэмт хэрэг үйлдсэн нь нотлогдож шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон;

10.13.6. хуульд заасан тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрсэн;

10.13.7. хуульд заасан бусад үндэслэлээр.

10.14. Зохицуулах хороо нь бүрэн эрхийнхээ хүрээнд шийдвэрлэх асуудлыг хорооны хурлаар хэлэлцэх бөгөөд Зохицуулах хорооны хурлын шийдвэр тогтоол хэлбэртэй байна.

10.15. Зохицуулах хорооны шийдвэрийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хэрэглэгч дагаж мөрдөнө.

10.16. Зохицуулах хороо нь эрхэлсэн ажлын онцлогыг илэрхийлсэн бэлгэдэлтэй байх бөгөөд тогтоосон журмаар хийсэн тамга, тэмдэг, хэвлэмэл хуудас хэрэглэнэ.

10.17. Зохицуулах хороо нь ус хангамж, ариутгах татуургын чиглэлээр хийх сургалт, сурталчилгааг төрийн бүс байгууллагаар гүйцэтгүүлж болно.

10.18. Зохицуулах хороо нь өөрийн ажилтныг Төрийн албаны тухай хуульд зааснаас дордуулахгүйгээр ажиллах нөхцөл, баталгаагаар хангана.

11 дүгээр зүйл. Зохицуулах хорооны бүрэн эрх

11.1. Зохицуулах хороо нь дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

11.1.1. усны үйлчилгээний төлбөр, тарифын бүтцийг тодорхойлох, тариф тогтоох аргачлал боловсруулах, индексжүүлэх журам батлах, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тарифыг хянаж батлах, нийтлэх;

11.1.2. үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдлын шимтгэлийн хэмжээг тогтоох;

11.1.3. энэ хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан тусгай зөвшөөрөл олгох, түүнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, тусгай зөвшөөрлийг сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох;

11.1.4. тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг тогтоох, хэрэгжилтийг хянах;

11.1.5. тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хооронд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хэрэглэгчийн хооронд үүссэн маргааныг эрх хэмжээнийхээ хүрээнд шийдвэрлэх;

11.1.6. тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь өөрчлөн зохион байгуулагдах, тусгай зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад шаардагдах барилга байгууламж, шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмж, бусад эд хөрөнгийг шинэчлэх, эд хөрөнгөө барьцаалах нь тусгай

зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагаанд нөлөөлөхөөр бол тухайн өөрчлөлтийг зөвшөөрөх эсэхийг шийдвэрлэх;

11.1.7. тусгай зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагаа, хүний нөөц, техник технологи, санхүү, эдийн засгийн үзүүлэлтийн талаар мэдээллийн нэгдсэн сан бий болгох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс холбогдох мэдээллийг гаргуулах, мэдээллийн үнэн байдлыг хянаж, шалгах;

11.1.8. аж ахуйн харилцааны дүрэм батлах;

11.1.9. техникийн нөхцөл олгох журам батлах;

11.1.10. зохицуулалтын үйлчилгээний хөлс тооцох аргачлал батлах;

11.1.11. олон айлын орон сууцны дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн ашиглалт, засвар үйлчилгээнд зориулж оршин суугчаас болон тухайн орон сууцанд үйл ажиллагаа явуулж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас төвлөрүүлэх хураамжийн хэмжээг тогтоох аргачлалыг боловсруулж батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

11.1.12. мэргэжлийн байгууллагын үйл ажиллагааны бодит зардал, саналыг үндэслэн орон сууцанд хийгдэх засвар, үйлчилгээний жишиг тариф батлах;

11.1.13. олон айлын орон сууцны дундын өмчлөлд хамаарах эд хөрөнгө, түгээх шугам сүлжээ, түүний тоног төхөөрөмж, тэдгээртэй холбогдох байгууламж, орчны тохижилтын байгууламж, хорооллын доторх явган хүний болон автомашины зам, түүнтэй адилтгах байгууламж зэрэг эд хөрөнгөд элэгдэл тооцох журмыг боловсруулж, батлах;

11.1.14. тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, үнэлэх журам батлах;

11.1.15. ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээний норм, стандарт, дүрэм боловсруулж, эрх бүхий байгууллагаар батлуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

11.1.16. бусдад цэвэр ус түгээх, тэдгээрийн хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах нөхцөлд хангагч, дамжуулагчийн хооронд хийх төлбөр тооцооны журам батлах;

11.1.17. ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн элэгдэл байгуулах журам батлах;

11.1.18. ус хангамж, ариутгах татуургын үйлчилгээг хамгийн бага өртгөөр хүргэх чадавхийг бүрдүүлсэн, зохих ашгийн түвшин бүхий үнэ, тарифын тогтолцоог бий болгох;

11.1.19. энэ хуулийн 16.1.9-д заасан хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг хянаж, хөрөнгө оруулалтыг нөхөн төлөх асуудлыг тарифын зохицуулалтаар шийдвэрлэх;

11.1.20. хэрэглэгчийн ачааллыг зохист хэмжээнд хөнгөлөх зорилгоор ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээний төлбөр, тарифын алдагдлыг бууруулах чиглэлээр тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид улсын төсвөөс дэмжлэг олгох асуудлыг Засгийн газарт оруулах;

11.1.21. гадаргын ус, борооны ус, хөрсний усыг ариутгах татуургад нийлүүлсэн тохиолдолд авах арга хэмжээ, төлбөрийн хэмжээг тогтоох;

11.1.22. Зохицуулах хорионы дүрэмд заасан бусад бүрэн эрх.

11.2. Зохицуулах хороо тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үзүүлэх үйлчилгээний төлбөр, тарифыг хянан батлахдаа дараах зарчмыг баримтална:

11.2.1. ус олборлох, цэвэрлэх, дамжуулах, түгээх, зөөвөрлөн түгээх, бохир усны гаргалгааны болон бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах, цэвэрлэх үйл ажиллагаанд техник, технологийн найдвартай ажиллагааны шаардлагад нийцүүлэн хамгийн бага өртгийн зарчмыг мөрдөх;

11.2.2 тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулахад шаардагдах зардал, оруулсан хөрөнгийн өгөөж болон шугам хоолойн алдагдлын жишиг нормативын хэмжээг тооцсон байх;

11.2.3.тарифын бүтэц хэрэглэгчид ойлгомжтой, энгийн байх;

11.2.4 тариф тогтооходоо үйл ажиллагааны бодит өртөг, зардалд тулгуурлах,

11.2.5.ашиглалт, үйлчилгээний менежментийг нэвтрүүлэх, усны хэрэглээг зохицуулах;

11.3. Хүн амыг унд, ахуйн усаар хангах, бохир усыг татан зайлуулах үйлчилгээний тарифыг ижил түвшинд хүргэх бодлогыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

11.4. Зохицуулах хорооны дүрэмд заасан бусад эрх, үүрэг

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ТЕХНИКИЙН НӨХЦӨЛ, ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

12 дугаар зүйл. Техникийн нөхцөл

12.1. Техникийн нөхцөлд дараах шаардлагыг тусгасан байна:

12.1.1. ус хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээнд тухайн барилга байгууламжийг холбох цэг дээрх хоолойн голч, суулгалтын гүн, усны даралтын хэмжээ;

12.1.2. бохир усны найрлагын зөвшөөрөгдөх хэмжээ, тэдгээрийг шугам сүлжээнд нийлүүлэх нөхцөл;

12.1.3. усыг хэмнэлттэй зарцуулах, бусад хэрэглэгчийг холбох боломж;

12.1.4. шинээр баригдах барилга байгууламжийн зураг төсөлд саарал усыг цуглуулах, хуримтлуулах, цэвэрлэх, дахин ашиглах боломж.

12.2. Захиалагч, хөрөнгө оруулагчийн хүсэлтийг үндэслэн Стандартчилал, техникийн зохицуулалт, тохирлын үнэлгээний итгэмжлэлийн тухай хуулийн 9.1-д заасны дагуу батлуулсан стандартын дагуу техникийн нөхцөлийг хангагч олгоно.

12.3. Техникийн нөхцөл өөрчлөгдвөл хангагч нь захиалагч, хөрөнгө оруулагчид мэдэгдэж техникийн нөхцөлд өөрчлөлт оруулах буюу шинээр олгоно.

12.4. Техникийн нөхцөлд тусгагдсан шаардлагыг зөрчихийг хориглоно.

12.5. Техникийн нөхцөлд хэрэглэгчийг холбох цэгийн шугам хоолойн өмчлөгч, эзэмшигчийг заасан байна.

13 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл, түүний ангилал

13.1. Ус хангамж, ариутгах татуургыг шинээр барьж байгуулах болон түүний ашиглалт, засвар, үйлчилгээг Зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээд эрхлэн гүйцэтгэнэ.

13.2. Энэ хуулийн 13.1-д заасан дараах үйл ажиллагаанд тусгай зөвшөөрөл олгоно:

13.2.1. ус хангамжийн эх үүсвэрийн болон ус олборлох, боловсруулах, цэвэрлэх барилга байгууламжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ;

13.2.2. ус дамжуулах, түгээх барилга байгууламжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ;

13.2.3. бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах шугам сүлжээний ашиглалт, засвар, үйлчилгээ;

13.2.4. цэвэрлэх байгууламжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ;

13.2.5. урьдчилан цэвэрлэх байгууламжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ;

13.2.6. ус хангамж, ариутгах татуургын тоног төхөөрөмжид туршилт, тохируулга хийх үйлчилгээ;

13.2.7. суурин газрын ус түгээх байрны ашиглалт, засвар, үйлчилгээ,

13.2.8. бага хүч чадлын цэвэрлэх байгууламж, бохир усны цооногийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ,

13.2.9. ариун цэврийн байгууламжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээ,

13.2.10. ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжийн угсралт, өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил;

13.2.11. ус дамжуулах, түгээх барилга байгууламжийн угсралт, өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил;

13.2.12. бохир усны гаргалгаа болон бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах шугам сүлжээний угсралт, өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил;

13.2.13. цэвэрлэх байгууламжийн угсралт, өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил;

13.2.14. бага хүч чадлын цэвэрлэх байгууламж, бохир усны цооногийн угсралт, өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил;

13.2.15. ариун цэврийн байгууламжийн угсралт, өргөтгөл, шинэчлэлийн ажил;

13.2.16. лаг боловсруулах, хатаах, шатаах, устгах үйл ажиллагаа.

13.3. Энэ хуулийн 13.1-д заасан тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгохтой холбогдсон харилцааг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд заасны дагуу зохицуулна.

14 дүгээр зүйл. Тусгай зөвшөөрөл авах

14.1. Ус хангамж, ариутгах татуургын системийн барилга байгууламжийн угсралт, ашиглалт, үйлчилгээний чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэх хуулийн этгээд тусгай зөвшөөрөл авах хүсэлтээ Зохицуулах хороонд гаргана.

14.2. Тусгай зөвшөөрөл олгоход тавигдах нөхцөл, шаардлага болон тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгохтой холбогдох харилцааг Зохицуулах хорооноос баталсан журмаар зохицуулна.

15 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрлийн хугацаа, түүнийг сунгах

15.1. Ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламжийн угсралт, ашиглалт, үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийн хугацаа 5 жил байна.

15.2. Тусгай зөвшөөрлийн хугацаа сунгуулах өргөдлийг тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дуусахаас өмнө 60-аас доошгүй хоногийн өмнө гаргана.

15.3. Тусгай зөвшөөрөл нь түүнийг олгосон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

16 дугаар зүйл. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үүрэг

16.1. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараахь үүрэг хүлээнэ:

16.1.1. тусгай зөвшөөрлийг бусдад шилжүүлэхгүй байх;

16.1.2. хууль тогтоомж, холбогдох стандарт, норм, дүрэм, журам, тусгай зөвшөөрөлд заасан нөхцөл, шаардлага, тусгай зөвшөөрөл олгогчийн шийдвэрийг дагаж мөрдөх;

16.1.3. санхүүгийн тайлан бүртгэлийг тусгай зөвшөөрөл олгосон үйл ажиллагааны төрөл тус бүрээр, тусгай зөвшөөрөлд хамаарахгүй үйл ажиллагааны тайлан бүртгэлээс тусад нь хөтлөх;

16.1.4. аудитын байгууллагаар баталгаажуулсан санхүүгийн тайланг тусгай зөвшөөрөл олгогчид жил бүр гаргаж өгөх;

16.1.5. тусгай зөвшөөрлийн төрөлд тусгагдсан үйлчилгээг хэрэглэгчид үзүүлэх;

16.1.6. энэ хуулийн 11.1.6-д заасан нөхцөл байдал үүссэн тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл олгогчид мэдэгдэх, зөвшөөрөл авах;

16.1.7. тусгай зөвшөөрөл олгосон байгууллагын эрх бүхий ажилтнаас эрх мэдлийнхээ хүрээнд тавьсан шаардлагыг биелүүлэх, өөрийн байр, байгууламжид нэвтрүүлэх, ажил үүргээ биелүүлэх нөхцөлөөр хангах;

16.1.8. тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн техник, эдийн засгийн үйл ажиллагаанд үнэлгээ өгөхөд шаардлагатай мэдээллийг тусгай зөвшөөрөл олгосон байгууллагын шаардсанаар цэг тухайд нь үнэн зөвөөр гаргаж өгөх;

16.1.9. тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийг өргөтгөх, шинэчлэх 5 жилийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг боловсруулж тусгай зөвшөөрөл олгосон байгууллагад хүргүүлэх;

16.1.10. үйл ажиллагаагаа тодорхой хугацаагаар зогсоох шаардлагатай бол тусгай зөвшөөрөл олгогчид 6-аас доошгүй сарын өмнө мэдэгдэх;

16.1.12. тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үзүүлэх үйлчилгээний тарифыг Зохицуулах хороогоор хянуулж, батлуулах;

16.1.13. тусгай зөвшөөрөлд заасан үйл ажиллагаа, хүний нөөц, техник технологи, санхүү, эдийн засгийн үзүүлэлтийн талаарх үнэн зөв мэдээллийг Зохицуулах хороонд жил бүр хүргүүлэх, мэдээлэлд орсон өөрчлөлтийн талаар 14 хоногийн дотор мэдээллэх.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ

ХАНГАГЧ, ХЭРЭГЛЭГЧИЙН ХАРИЛЦАА

17 дугаар зүйл. Гэрээ

17.1. Хангагч, хэрэглэгчийн хоорондын ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээтэй холбоотой харилцааг энэ хууль, унд, ахуйн усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах гэрээ /цаашид "гэрээ" гэх/-гээр зохицуулна.

17.2. Хангагч нь Зохицуулах хорооны баталсан аж ахуйн харилцааны дүрмийн дагуу хэрэглэгчтэй гэрээ байгуулна.

17.3. Энэ хуулийн 17.2-т заасан гэрээнд нийлүүлэх ус хангамж, татан зайлуулах бохир усны хэмжээ, чанар, найрлага, гэрээг дүгнэх хугацаа, төлбөр тооцооны арга, талуудын эрх, үүрэг, хариуцлага, хохирол тооцох журам болон шаардлагатай бусад зүйлийг тусгана.

17.4. Тарифын өөрчлөлтийн талаар түүнийг мөрдөж эхлэхээс 30 хоногийн өмнө төлөвлөгөөт засвар хийх үед усаар хангах үйл ажиллагааг түр зогсоох тухай хэрэглэгчид урьдчилан мэдэгдэх буюу хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр зарлана.

17.5. Хангагч хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах гэрээ байгуулахаас татгалзах эрхгүй.

18 дүгээр зүйл. Хангагчийн эрх, үүрэг

18.1. Хангагч дараах эрхтэй:

18.1.1. хэрэглэгчийн шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжид үзлэг, шалгалт хийж заавар, зөвлөгөө өгөх;

18.1.2. хэрэглэгч гэрээнд заасан үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд гэрээг цуцлах,¹ учирсан хохирлоо төлүүлэхийг шаардах;

18.1.3. хангагчийн эрх бүхий ажилтан ажил, үүргийн шаардлагаар хэрэглэгчийн ус хангамж, ариутгах татуургын системийн тоног төхөөрөмжид үзлэг шалгалт хийх, энэ зорилгоор хашаа, орон байранд нэвтрэх;

18.1.4. хэрэглэсэн ус, бохир усны төлбөрийг гэрээнд заасан хугацаанд төлөөгүй хэрэглэгчдийн усаар хангах гэрээг цуцлах, энэ хуулийн 22 дугаар зүйлд заасныг зөрчиж ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээний хамгаалалтын зурваст буусан иргэн, хуулийн этгээдэд техникийн нөхцөл олгох, гэрээ байгуулахаас татгалзах;

18.1.5. холбогдох хууль тогтоомж зөрчсөн үйлдэлд нь эрх бүхий байгууллагаас ирүүлсэн албан шаардлага болон энэ хуулийн 20 дугаар зүйлд заасны дагуу хэрэглэгчид үзүүлэх ус хангамжийн үйлчилгээг хязгаарлах, түдгэлзүүлэх;

18.2. Хангагч дараах үүрэгтэй:

18.2.1. гэрээний нөхцөлд тохирсон тоо, хэмжээ, холбогдох норм, дүрэм, журам, стандартын шаардлагад нийцсэн усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах, технологийн дагуу цэвэрлэх, чанар, аюулгүй байдлын шаардлагад хяналт тавих;

18.2.2. хууль болон гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулахад зориулсан тоног төхөөрөмж суурилуулах, туршилт тохируулга хийж, аюулгүй ажиллагааны заавар зөвлөгөөгөөр хангах;

18.2.3. ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомж, стандарт, норм, дүрэм, зааврыг үйл ажиллагаандаа мөрдөх;

18.2.4. өөрийн ашиглалт, өмчлөлд байгаа инженерийн барилга байгууламж, шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжид технологийн шаардлагын дагуу засвар, үйлчилгээ, шинэчлэлтийг тогтоосон хугацаанд нь хийх;

18.2.5. гэнэтийн осол, аваар гарсан болон зайлшгүй урьдчилан сэргийлэх, засвар, үйлчилгээ хийх үед энэ тухай хэрэглэгчид мэдэгдэж, шаардлагатай арга хэмжээ авах;

18.2.6. хангагч 24 цагаас дээш хугацаагаар хэрэглэгчийн ус хангамжийг хязгаарлах тохиолдолд нормд заасан хэмжээний зөөврийн усаар хэрэглэгчийг хангах;

18.2.7. үйлчилгээний төлбөр, тарифын хэмжээ тогтоох саналыг боловсруулж, Зохицуулах хороогоор батлуулж, мөрдөх;

18.3. Хангагч хууль тогтоомж, гэрээнд заагаагүй нөхцөл, шаардлага тавьж хэрэглэгчийн эрхийг хязгаарлах, энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан техникийн нөхцөл олгохоос үндэслэлгүйгээр татгалзахыг хориглоно.

18.4. Хангагч нь шинээр барилга байгууламж холбох техникийн нөхцөлийг шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг үндэслэн олгоно.

18.5. Хангагч үйлдвэрлэлийн осол, аваар гаргасан, эд хөрөнгийн хохирол учруулсан, техникийн гэмтэл гарсан тохиолдолд зөрчлийг арилгахад чиглэсэн шаардлагатай арга хэмжээ авна.

18.6. Хангагч ус хангамж, ариутгах татуургын системийн төлөвлөгөөт болон урьдчилан сэргийлэх засвар, үйлчилгээ хийх, хэрэглээг хязгаарлах бол хязгаарлалтын талаар хэрэглэгчид урьдчилан мэдэгдэх, шаардлагатай арга хэмжээ авна.

18.7.Хангагч нь тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч иргэн, хуулийн этгээдийн шугам сүлжээ, барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжөөс бусад хэрэглэгчийг холбосон бол ашиглалтын төлбөр төлөх үүрэгтэй.

18.8.Төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэрээс хангагчийн эрх, үүрэг

18.8.1.шаардлага хангасан унд, ахуйн хэрэглээний усаар хангах;

18.8.2.ажиллах цагийн хуваарийг хэрэглэгчид ойлгомжтой, тодорхой байршуулах;

18.8.3.ус хангамжийн эх үүсвэрт тогтмол шинжилгээ хийлгэх;

18.8.4.үйл ажиллагааны тайлан мэдээг холбогдох байгууллагад тогтмол хугацаанд хүргүүлэх;

18.8.5.төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга, байгууламжийн засвар, үйлчилгээ болон түүнд шаардлагдах санхүүжилтийн хэмжээг тогтоосон төлөвлөгөө боловсруулах;

18.8.6.төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэрт ашиглаж буй усны нөөцийн сав болон бусад тоног төхөөрөмж эрүүл ахуйн болон стандартын шаардлага хангасан байна.

18.9.Аж ахуйн нэгж, байгууллага гамшиг, ослын үед гал түймрийг унтраах усаар өмчийн хэлбэр үл харгалзан шуурхай, үнэ төлбөргүй хангана.

18.10.Хангагч байгууллага нь өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан мэдээллийг 11-14 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

19 дугаар зүйл.Хэрэглэгчийн эрх, үүрэг

19.1.Хэрэглэгч дараах эрхтэй:

19.1.1.энэ хуулийн 17 дугаар зүйлд заасан гэрээний дагуу стандартын шаардлага хангасан усаар хангуулах, хэрэглээнээс гарсан бохир усаа хангагчийн шугам сүлжээнд нийлүүлэх, саарал усыг ашиглах, тэдгээрт хамаарах бусад үйлчилгээг авах;

19.1.2.хангагч үүргээ зохих ёсоор биелүүлээгүй тохиолдолд үйлчилгээний төлбөрийг бүрэн буюу зарим хэсгийг нь төлөхөөс татгалзах, хохирлоо нөхөн төлүүлэхээр хангагчаас нэхэмжлэх;

19.1.3.хангагчаас олгосон техникийн нөхцөл, зөвшөөрөл, батлагдсан зураг төслийн дагуу өөрийн эзэмшлийн шугамаас бусад хэрэглэгчийг холбуулах;

19.1.4.хэрэглэгч өөрийн өмчлөлийн шугам сүлжээ, барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжөөс бусад хэрэглэгчийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн зөвшөөрлөөр холбосон бол төлбөр нэхэмжлэх эрхтэй.

19.2.Хэрэглэгч дараах үүрэгтэй:

19.2.1. ундны усаар хангуулах болон хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах талаар гэрээнд заасан нөхцөлийг биелүүлэх;

19.2.2.ундны усаар хангах, бохир ус татан зайлуулах үйлчилгээний төлбөрийг гэрээнд заасан хугацаанд бүрэн төлөх;

19.2.3.ус хангамж, ариутгах татуургын талаарх хууль тогтоомж, норм, стандарт, техникийн болон аюулгүй ажиллагааны дүрэм, зааврыг үйл ажиллагаандаа мөрдөх;

19.2.4.хангагчийн төлөөлөгчийг энэ хуулийн 18.1.1-д заасан үйл ажиллагаагаа явуулах нөхцөлөөр хангах;

19.2.5.хангагчаас ундны усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах, саарал усыг ашиглах техникийн нөхцөл авах;

19.2.6.өөрийн эзэмшилд байгаа шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах, засвар, үйлчилгээг, баталгаажуулалтыг бүрэн хариуцан гүйцэтгэх;

19.2.7.өөрийн эзэмшилд байгаа тоног төхөөрөмж, шугам сүлжээнд гэмтэл учруулсан бол шаардагдах засварыг өөрөө, бололцоогүй бол хангагчаар хийлгэж, гарсан зардлыг төлөх,

19.2.8.өөрийн эзэмшлийн шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжид гарсан болон гарч болох осол, гэмтлийн талаар хангагчид мэдээлэх, шаардлагатай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх, усны хэмжих, хянах хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг хариуцах;

19.2.11.үйлчилгээний суурь тарифыг тогтмолоор, усны хэрэглээний төлбөрийг тоолуурын заалтаар эсхүл гэрээний дагуу нормоор тооцож төлөх;

19.2.12.хэрэглэгчийн хэрэглээнээс гарсан бохир ус нь стандартад заасан зөвшөөрөгдсөн хэмжээнд нийцсэн байна.

20 дугаар зүйл. Ус хангамж, ариутгах татуургын системийн үйл ажиллагааг хязгаарлах, зогсоох нөхцөл

20.1.Хангагч дор дурдсан нөхцөлд хэрэглэгчид урьдчилан мэдэгдэхгүйгээр ус хангамж, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах үйл ажиллагаанд хязгаарлалт хийж болно:

20.1.1.ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламжид эрчим хүчний гэнэтийн тасалдал гарсан;

20.1.2.гэнэтийн буюу давагдашгүй хүчний шинжтэй онцгой нөхцөл байдал үүссэний улмаас усны хэмжээг нэмэгдүүлэх шаардлагатай болсон;

20.1.3.ус хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээ, барилга байгууламжид ноцтой гэмтэл гарсан;

20.1.4.хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд аюултай нөхцөл байдал үүссэн.

20.2.Хангагч дор дурдсан нөхцөлд хэрэглэгчид урьдчилан мэдэгдсэний үндсэн дээр усаар хангах, хэрэглээнээс гарсан бохир ус татан зайлуулах үйлчилгээг хязгаарлах буюу зогсоох хүртэл арга хэмжээ авна:

20.2.2.ус хангамж, ариутгах татуургын системд төлөвлөгөөт урсгал болон их засвар хийх болсон;

20.3.Хангагч дор дурдсан нөхцөл бүрдсэн тохиолдолд хэрэглэгчид урьдчилан мэдэгдсэний үндсэн дээр зөрчлийг арилгах хүртэлх хугацаагаар ундны усны хэрэглээг хязгаарлах буюу зогсоох хүртэл арга хэмжээ авна:

20.3.1. усны алдагдал, шугам сүлжээ, тоног төхөөрөмжийн гэмтлийг тогтоосон хугацаанд засварлаагүй;

20.3.2.ус хангамжийн барилга байгууламж, ариутгах татуургын шугам сүлжээнд хангагчийн зөвшөөрөлгүйгээр холбосон;

20.3.3.усны тоолуурын битүүмжлэл, байрлал, холболтыг дураараа өөрчилсөн;

20.3.4.энэ хуулийн 24.1-д заасны дагуу бохир усны найрлагын зөвшөөрөгдөх хэмжээг хангаагүй бохир ус нийлүүлсэн;

20.3.5.хэрэглэгч усны хэрэглээний төлбөрөө 60 хоног, түүнээс дээш хугацаагаар төлөөгүй, эсхүл баталгаажуулаагүй усны тоолуур ашигласан;

20.3.6.усны тоолуургүй хэрэглэгч гэрээнд заасан хэрэглэгчийн тоонд орсон өөрчлөлтийг бүртгүүлээгүй нь тогтоогдсон;

20.3.7.ус хангамж, ариутгах татуургын хяналтын улсын байцаагчаас тавьсан хууль ёсны шаардлагыг биелүүлээгүй;

20.3.8. техникийн нөхцөл зөрчсөн;

20.4. Хангагч усны төлбөр барагдуулах тухай сануулгыг хэрэглэгчид 2-оос доошгүй удаа бичгээр мэдэгдэх үүрэгтэй

21 дүгээр зүйл. Мэдээлэл өгөх, мэдээллийн нууц хадгалах

21.1. Хангагч, дамжуулагч, түгээгч, хэрэглэгч нь ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээний талаарх мэдээ, мэдээллийг хуульд заасан хугацаанд хадгална.

21.2. Ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээний ашиглалт, үйлчилгээг боловсронгуй болгох, мэдээллийн нэгдсэн сан дахь мэдээллийг шинэчлэхэд шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг өмчлөгч, хангагч, дамжуулагч, түгээгч байгууллагууд холбогдох байгууллагад тогтоосон хугацаанд, мэдээллийн ангилал, хэлбэрт нийцүүлэн гаргаж хүргүүлнэ.

21.3. Ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээний ашиглалт, үйлчилгээний талаарх мэдээллийн нэгдсэн санд нэгтгэх мэдээллийн төрөл, ангилал, давтамж зэргийг нарийвчлан зохицуулсан журмыг ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал хариуцсан Засгийн газрын гишүүн батална.

21.4. Эрх бүхий байгууллагаас хяналт, шалгалт хийх чиг үүргийн хүрээнд ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээний өмчлөгч, хангагч, дамжуулагч, түгээгч байгууллага болон хэрэглэгчээс энэ хуульд хамаарах асуудлын хүрээнд үүссэн баримт бичиг, мэдээлэлтэй танилцах, түүнээс хуулбарлан авах, лавлагаа гаргуулах эрхтэй.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

УС ХАНГАМЖ, АРИУТГАХ ТАТУУРГЫН БАРИЛГА БАЙГУУЛАМЖ, ШУГАМ СҮЛЖЭЭНИЙ АШИГЛАЛТ, ХАМГААЛАЛТ, ӨМЧЛӨЛ

22 дугаар зүйл. Ус хангамж, ариутгах татуурга

22.1. Улсын онц чухал объектод хамаарах болон суурин газрын ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтыг дотоодын цэрэг гүйцэтгэж, бусад ус хангамжийн эх үүсвэр нь энгийн харуул хамгаалалттай байна.

22.2. Төвлөрсөн, төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэр нь хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүстэй байх бөгөөд тэдгээрийн дэглэмийг Усны тухай хуулийн 22.3, 22.4-т заасны дагуу тогтооно.

22.3. Улсын онц чухал объектод хамаарах болон суурин газрын ус хангамжийн эх үүсвэрийн барилга байгууламж, ус дамжуулах, түгээх, бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламж, тэдгээрийн хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсийг газрын төлбөрөөс чөлөөлнө.

22.4. Хамгаалалтын зурвасын дотор тарьсан, ургасан мод, бут нь шугам сүлжээнд гэмтэл учруулахаар буюу үзлэг, үйлчилгээ хийхэд саад болохоор бол мод, бутны өмчлөгч, эзэмшигч нь түүнийг шилжүүлэн суулгах, тайрах, огтлох үүрэгтэй.

22.5. Ус хангамж, ариутгах татуургын хяналтын улсын байцаагч ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээнд үзлэг, үйлчилгээ хийх, хяналт хэрэгжүүлэх зорилгоор хамгаалалтын зурвасын дагуу бусдын эзэмшил, ашиглалтад байгаа газар, хашаа, барилга байгууламжид нэвтрэн орох, дайран өнгөрөх эрхтэй.

22.6. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийн хэрэгжилтэд аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга, мэргэжлийн хяналтын байгууллага, ус хангамж, ариутгах татуургын хяналтын улсын байцаагч хяналт тавина.

22.7. Энэ хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид заасан ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсийг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг даргын саналыг

үндэслэн тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал дараах байдлаар тогтоож, хэрэгжилтийг хангуулна:

22.7.1. төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэрийн /худаг/ эрүүл ахуйн бүсийг 50 метр, хамгаалалтын бүсийг 200 метрээс багагүй зайд;

22.7.2. төвлөрсөн ус хангамжийн эх үүсвэрийн энгийн хамгаалалтын бүс, эрүүл ахуйн бүсийг Усны тухай хуулийн 22.3-т заасны дагуу;

22.7.3. төвлөрсөн ус хангамжийн эх үүсвэрт урсгал уснаас шууд тэжээгдэх худгийн усыг ашиглахдаа хамгаалалтын бүсийг мэргэжлийн хяналтын байгууллагын ус хангамж, ариутгах татуургын улсын байцаагчийн дүгнэлтийг үндэслэн 500 метрээс багагүй зайд;

22.7.4. урсгал усыг төвлөрсөн ус хангамжийн эх үүсвэрт ашиглаж байгаа тохиолдолд тухайн газрын хөрс, чулуулгийн тогтолцоо, голын урсацыг харгалзан хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг Усны тухай хуулийн 22.4-т заасны дагуу.

22.8. Улсын болон аймгийн зэрэглэлтэй хотын ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын бүсийг тухайн усны эх үүсвэрийн тэжээлийн бүс болон түүнтэй гидравлик холбоотой гол, нуурын ус хуримтлуулах талбайг хамруулан тогтоож болно.

22.9. Төвлөрсөн ус хангамжийн дамжуулах, түгээх шугамын тэнхлэгээс хоёр тийш таван метрт хамгаалалтын зурвас тогтооно.

22.10. Хотын доторх ус дамжуулах, түгээх, бохир усны гаргалгааны болон бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах шугам ашиглалтын явцад засвар, үйлчилгээ хийх хамгаалалтын зурвас газартай байна.

22.11. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсэд Усны тухай хуулийн 22.2.1-д зааснаас гадна дараах үйл ажиллагаа явуулахыг хориглоно:

22.11.1. газрын тосны бүтээгдэхүүн, химийн бодис болон цацраг идэвхт бодис хадгалах, боловсруулах, үйлдвэрлэх;

22.11.2. байгаль орчин, эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас зөвшөөрөөгүй бордоо ашиглан таримал ургамал тарих, бодис, арга технологи хэрэглэн хөнөөлт шавж, мэргэчийг устгах;

22.11.3. унд, ахуйн бус зориулалтаар ашиглах худаг, цооног өрөмдөх;

22.11.4. газар эзэмших, ашиглах, өмчлөх эрх олгох.

22.12. Усны чанарын шинжилгээний дээж авах цэг, давтамжийг эрүүл мэндийн хяналтын байгууллагаас тогтоож, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавина.

22.13. Ус хангамжийн хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүс, эх үүсвэрийн барилга байгууламжид хангагч байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр нэвтрэхийг хориглоно.

22.14. Иргэн хувийн хэрэгцээндээ зориулж гаргасан усны эх үүсвэрийг ашиглах болон бусад хэрэглэгчийг усаар хангах нөхцөлд хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөнө.

22.15. Шинээр төлөвлөж байгаа барилга байгууламжийн хэрэглээнээс гарсан бохир усыг дахин ашиглах асуудлыг батлагдсан стандарт, норм, дүрмийн дагуу хэрэгжүүлнэ.

22.16. Уул уурхай, эрчим хүчний үйлдвэр нь үйлдвэрлэлийн хэрэглээний усаа эргүүлэн ашиглана.

22.17. Бохир ус татан зайлуулах шугамын тэнхлэгээс хоёр тийш зургаан метрээс багагүй зайд барилга байгууламж, шугам сүлжээг барихыг хориглоно.

22.18. Ус дамжуулах, түгээх шугам сүлжээнээс 500 метр хүртэлх зайд төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэр гаргахыг хориглоно.

23 дугаар зүйл. Барилга байгууламж, шугам сүлжээний өмчлөл

23.1 Хүн амын унд, ахуйн ус хангамжийн эх үүсвэр барилга байгууламж, ус дамжуулах, түгээх, цэвэр усны оруулга*, бохир ус цуглуулах, татан зайлуулах шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламж нь төрийн болон орон нутгийн өмчид байна.

23.2. Ус дамжуулах, түгээх, бохир ус-цуглуулах, татан зайлуулах шугам сүлжээг эд хөрөнгийн улсын бүртгэлд бүртгүүлж даатгалд хамруулна.

23.3. Энэ хуулийн 23.1-д заасан барилга байгууламж, шугам сүлжээ, байгууламжийн ашиглалт, үйлчилгээг зохих тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээд төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд хэрэгжүүлж болно.

23.4. Ус хангамж, ариутгах татуургын барилга байгууламж, шугам сүлжээний өмчлөх эрх өөрчлөгдөх нь эдгээр барилга байгууламж, шугам сүлжээний үйл ажиллагааг зогсоох үндэслэл болохгүй.

23.5. Хангагч унд, ахуйн хэрэглээний, үйлдвэрлэлийн зориулалттай усаар хангах үйлчилгээг зэрэг үзүүлж байгаа тохиолдолд болзошгүй усны хомсдол үүсэх болон технологийн хүчин чадал буурсан тохиолдолд эхний ээлжинд ундны усаар хангах үйлчилгээг үзүүлнэ.

23.6. Унд, ахуйн хэрэглээний зориулалттай усыг хүнсний зориулалтаас бусад тохиолдолд үйлдвэрлэлийн хэрэгцээнд ашиглахыг хориглоно.

23.7. Дундын эзэмшлийн шугам сүлжээний ашиглалт, үйлчилгээг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээд хариуцан гүйцэтгэж болно.

23.8. энэ хуулийн 23.7-д заасан гүйцэтгэх үйл ажиллагааг журмаар зохицуулна.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ

ЦЭВЭРЛЭХ БАЙГУУЛАМЖ

24 дугаар зүйл. Цэвэрлэх байгууламж

24.1. Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн технологийн хэрэглээнээс гарсан бохир усыг цэвэрлэх байгууламжид нийлүүлэхдээ стандартад заасан бохир усны найрлагын зөвшөөрөгдөх хэмжээг баримтална.

24.2. Цэвэрлэх байгууламжийн байршлыг дараах зүйлийг харгалзан тогтооно:

24.2.1. хот, суурины хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө;

24.2.2. аюулт үзэгдэл /ган, зуд, үер, аянга, газар хөдлөлт/-ээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө;

24.2.3. цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөх боломж;

24.2.4. хамгаалалтын болон эрүүл ахуйн бүс тогтоох талбай;

24.2.5. ажиллагсдын эрүүл ахуй, хөдөлмөр хамгааллын болон аюулгүй ажиллагааны нөхцөл.

24.3. Цэвэрлэх байгууламж нь цэвэрлэсэн усаа дахин ашиглах технологийн шийдэлтэй байна.

24.4. Цэвэрлэх байгууламж нь үүссэн лагийг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй түвшинд хүртэл устгах арга хэмжээ авна.

25.5. Цэвэрлэх байгууламжийн дэргэд лагийг дахин боловсруулах үйл ажиллагаа эрхэлж болно.

25.6. Лаг болон цэвэрлэсэн устай холбоотой норм ба дүрэм, стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхэд эрүүл мэнд, байгаль орчны хяналтын алба, технологийн горимд дэд бүтцийн хяналтын алба тус тус хяналт тавина.

25 дугаар зүйл. Урьдчилсан цэвэрлэх байгууламж

25.1 Үйлдвэр нь өөрийн технологийн хэрэглээнээс гарсан бохир усыг стандартын шаардлагад нийцтэл цэвэрлэх урьдчилан цэвэрлэх байгууламжтай байна.

25.2 Үйлдвэр нь унд ахуйгаас бусад зориулалтаар цэвэрлэсэн усыг дахин ашиглана.

26 дугаар зүйл. Ариун цэврийн байгууламж

26.1 Төвлөрсөн ариутгах татуургын шугам сүлжээнд холбогдоогүй, бие даасан шийдэл бүхий ариун цэврийн байгууламж /жорлон/ нь хөрсөнд нэвчдэггүй, стандартын шаардлага хангасан байх бөгөөд энэхүү арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

26.2 Улсын чанартай авто замын дагуу байрлах зорчигч үйлчилгээний болон шатахуун түгээх газар нь ариутгах татуургын шугам сүлжээ бүхий ариун цэврийн өрөөтэй байх бөгөөд энэхүү арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

26.3 Төвлөрсөн ариутгах татуургын шугам сүлжээнд холбогдоогүй, хөрсөнд нэвчдэггүй, стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламж ашиглаж буй иргэн, хуулийн этгээдэд улсын болон аймаг нийслэлийн төсвөөс санхүүгийн дэмжлэг үзүүлж болно.

26.4 Лагийг тээвэрлэх, дахин боловсруулах, ашиглах, устгахтай холбоотой журам, аюулгүй ажиллагааны дүрэм, зааврыг байгаль орчин болон ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүд хамтран батална.

27 дугаар зүйл. Усны хэмжээ тогтоох

27.1 Хэрэглэгчийн хэрэглэсэн унд, ахуйн ус, хэрэглээнээс гарсан бохир усны хэмжээг энэ хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу байгуулсан гэрээ, эрх бүхий байгууллагаар баталгаажсан усны тоолуурын заалтыг үндэслэн тооцно.

27.2 Усны тоолуургүй хэрэглэгчийн хэрэглэсэн ундны ус, хэрэглээнээс гарсан бохир усны хэмжээг байгаль орчин, ус хангамж, ариутгах татуургын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас тогтоосон хэрэглээний жишиг, нормыг үндэслэн тодорхойлно.

27.3 Тооцооны хэмжих хэрэгслийн гэмтэл, эвдрэл нь хэрэглэгчээс шалтгаалаагүй, эсхүл тооцооны хэмжих хэрэгслийг шалгаж эсварлах, баталгаажуулах зорилгоор шугамаас салгасан бол өмнөх 3 сард хэрэглэсэн ус, татан зайлуулсан бохир усны хэмжээний дунджаар тооцно.

27.4 Хэрэглэгч эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр тооцооны хэмжих хэрэгслийг ус хангамж, ариутгах татуургын шугам, сүлжээнд хууль бусаар холбосон бол нотлох баримтаар тогтоогдоогүй хугацааг доод тал нь 5 жилээр тооцож төлбөрийг шүүхэд нэхэмжилнэ.

27.5 Хангагч хурын болон хөрсний усыг ариутгах татуургын шугам сүлжээнд зөвшөөрөлгүйгээр нийлүүлсэн иргэн, хуулийн этгээдээс бохир ус татан зайлуулах үйлчилгээний төлбөр нэхэмжлэх эрхтэй.

27.6 Барилга байгууламжийн байршил, бүтэц, зохион байгуулалтаас шалтгаалан хэрэглэгч хурын болон хөрсний усыг ариутгах татуургын шугам сүлжээнд зайлшгүй нийлүүлэх тохиолдолд хангагч байгууллагатай гэрээ байгуулж төлбөр төлнө.

27.7 Хангагч байгууллага ариутгах татуургын шугам сүлжээнд нийлүүлэх хурын болон хөрсний усны хэмжээнд хязгаарлалт тогтоож болно.

27.8 Стандартад заасан зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс их бохирдолтой усыг төвлөрсөн шугам сүлжээнд нийлүүлэхийг хориглоно.

**НАЙМДУГААР БҮЛЭГ
ХЯНАЛТ, ХАРИУЦЛАГА**

28 дугаар зүйл. Ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомжийн биелэлт, түүнд тавих хяналт

28.1. Ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд холбогдох мэргэжлийн хяналтын байгууллага болон эрх бүхий улсын байцаагч хяналт тавина.

28.2. Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах байгууллага ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, усны үйлчилгээний төлбөрийн үндэслэлд олон нийтийн хяналт тавина.

29 дугаар зүйл. Маргаан шийдвэрлэх

29.1. Арбитрын хэлэлцээртэй бол тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хооронд болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хэрэглэгчийн хооронд үүссэн маргааныг арбитрын журмаар шийдвэрлэнэ.

29.2. Энэ хуулийн 29.1-д зааснаас бусад тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн хооронд болон хангагч, хэрэглэгчийн хооронд үүссэн маргааныг Зохицуулах хороо шийдвэрлэнэ.

29.3. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хэрэглэгч нь энэ хуулийн 29.2-т заасан эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны гаргасан шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл уг шийдвэрийг хүлээн авснаас хойш ажлын 10 хоногийн дотор шүүхэд гомдол гаргаж болно.

30 дугаар зүйл. Хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

29.1. Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

29.2. Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээдэд Эрүүгийн хууль, эсхүл Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

29.3. Ус хангамж, ариутгах татуургын тухай хууль зөрчигчид хариуцлага торгууль оногдуулсан нь тухайн зөрчлийг арилгах, зөрчлийн улмаас бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлөх хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.²

31 дүгээр зүйл. Хууль хүчин төгөлдөр болох

31.1. Энэ хуулийг 20... оны ... дүгээр сарын ...-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

УЛААНБААТАР ХОТЫН ЗАХИРАГЧИЙН АЖЛЫН АЛБА,
ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ХЭЛТЭС,
ДҮҮРГҮҮДИЙН ЗАСАГ ДАРГА НАР,
НИЙСЛЭЛИЙН ХОТ БАЙГУУЛАЛТ, ХӨГЖЛИЙН ГАЗАР,
НИЙСЛЭЛИЙН ГАЗАР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН АЛБА,
НИЙСЛЭЛИЙН ОРОН СУУЦНЫ ДЭД БҮТЦИЙН ГАЗАР,
НИЙСЛЭЛИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ХЯНАЛТЫН ГАЗАР,
НИЙСЛЭЛИЙН ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ГАЗАР,
НИЙСЛЭЛИЙН ӨМЧИЙН АШИГЛАЛТ, УДИРДЛАГЫН ГАЗАР,
НИЙСЛЭЛИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ГАЗАР,
НИЙСЛЭЛИЙН ХОТЫН СТАНДАРТ, ОРЧНЫ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ХЯНАЛТ,
ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ГАЗАР.
ОРОН СУУЦ НИЙТИЙН АЖ АХУЙН УДИРДАХ ГАЗАР ОНӨААТҮГ,
УС СУВГИЙН УДИРДАХ ГАЗАР,
ШУУРХАЙ УДИРДЛАГА, ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТӨВ,
ХЭСЭГЧИЛСЭН ИНЖЕНЕРИЙН ХАНГАМЖИЙН УДИРДАХ ГАЗАР